

"NOTANISH ODAM PARIJDA" ASARIDA SYUJET VA KOMPOZITSIYA

Sherkulov Sardor Komilovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Fakultetlararo xorijiy tillar kafedrası mudiri, PhD

Axmedova Dilnoza Abdumannonovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Fakultetlararo xorijiy tillar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada ingliz yozuvchisi Uilyam Somersset Moemning "Notanish odam Parijda" romanida insoniy fojia manzarasining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Asarda syujetning ketma-ketlikda rivojlanishi, ichki dramatism va kompozitsiya xususiyatlari asosida qahramonlarning ruhiy inqirozi va jamiyatdagi adolatsizliklarga munosabati yoritilgan. Muallifning realizmga asoslangan psixologik uslubi orqali insoniy fojia, axloqiy nisbiylik, taqdir va jamiyat ziddiyatlari falsafiy darajada ifodalanadi. Asardagi ochiq yakun va ruhiy uyg'onish motivi o'quvchini mustaqil tafakkurga chorlaydi. Tadqiqotda asar syujeti, kompozitsiyasi, voqealar joylashuvi, monologik izlanishlar va retrospektiv elementlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: insoniy fojia, syujet, kompozitsiya, realizm, ruhiy inqiroz, jamiyat tanqidi, axloqiy nisbiylik, taqdir, ichki monolog, retrospektiv tahlil.

Annotation

This article analyzes the depiction of human tragedy in William Somerset Maugham's novel Christmas Holiday. The study explores the structure of the plot, the progression of inner psychological drama, and the compositional features that reflect the protagonist's moral crisis and the social injustice surrounding him. Maugham's realistic and psychologically driven narrative style reveals deep philosophical themes such as ethical relativism, existential uncertainty, and social alienation. The novel's open-ended structure and focus on inner awakening prompt

the reader to critically reflect on moral and social values. The research addresses narrative sequencing, spatial-temporal organization, internal monologues, and retrospective elements as key compositional tools.

Keywords: human tragedy, plot structure, composition, realism, psychological crisis, social critique, moral relativism, destiny, internal monologue, retrospective analysis.

Аннотация

В данной статье рассматривается художественное изображение человеческой трагедии в романе Уильяма Сомерсета Моэма Рождественские каникулы. Исследование посвящено анализу последовательности сюжета, внутренней драматургии и особенностей композиции, через которые раскрываются моральный кризис главного героя и общественная несправедливость. Реалистический и психологически точный стиль Моэма позволяет глубоко осмыслить такие философские понятия, как относительность морали, судьба и конфликт личности с обществом. Открытая структура финала и мотив духовного пробуждения побуждают читателя к самостоятельному осмыслению. В статье рассматриваются сюжетная динамика, пространственно-временная организация, монологи и элементы ретроспекции как ключевые аспекты композиционного построения.

Ключевые слова: человеческая трагедия, сюжет, композиция, реализм, психологический кризис, критика общества, относительность морали, судьба, внутренний монолог, ретроспекция.

Adabiy tahlilda syujet — bu asar voqealarining vaqt va sababiy bog‘lanishda ketma-ket rivojlanishidir. U romanning dramatik harakatlar asosini tashkil qiladi va qahramonlarning ruhiy o‘zgarishlarini ifodalashda vosita bo‘lib xizmat qiladi. Kompozitsiya esa bu syujetning qanday tashkil etilganligi, voqealar qachon va qanday tartibda berilganini belgilovchi strukturaviy omildir.

Uilyam Somerset Moem o‘zining "Notanish odam Parijda" romanida syujetni tashqi dramatism emas, balki ichki ruhiy o‘zgarishlar ustiga quradi. U asar voqealarini oddiy tashrif orqali boshlab, chuqur falsafiy va psixologik qatlamlarga olib kiradi. Syujet — bu adabiy asardagi voqealarning sababiy bog‘liqlikdagi ketma-ketligi bo‘lib, u qahramonning ruhiy holati va o‘zgarishlarini ifodalashda muhim struktura sanaladi. Uilyam Somerset Moemning Notanish odam Parijda romanida syujet tashqi voqealarga emas, balki ichki psixologik o‘zgarishlar va anglash jarayoniga asoslangan. Maugham bu romanida insoniy fojia va jamiyatdagi ikkiyuzlamachilikni dramatik emas, balki realistik, sokin, ammo ta’sirchan ketma-ketlikda yoritadi.

Roman boshida bosh qahramon — Charley Mason — yaxshi tarbiyalangan, ijtimoiy jihatdan barqaror, jamiyatning "to‘g‘ri" a‘zosi sifatida tanishtiriladi. U Rojdestvo ta’tilini do‘sti Simon bilan Parijda o‘tkazmoqchi bo‘ladi. Charleyning hayot haqidagi tasavvurlari an’anaviy va soddadir — u axloqiylikni ota-onasi bergan qadriyatlarga asoslab baholaydi.

Bu kirish qismi Charleyning oraliq, muvozanatli hayot nuqtasida ekanini ko‘rsatadi — u fojia yoki ichki inqirozdan hali yiroq.

Charley Parijda Simonga duch keladi va u bilan muloqot davomida uning hayoti haqida bilib oladi. Simon — jamiyat tomonidan rad etilgan siyosiy faol, jazoni boshdan kechirgan, jamiyatga nisbatan ishonchini yo‘qotgan, ammo o‘z e’tiqodidan voz kechmagan odam. Bu uchrashuv orqali roman dramatik harakatga kirishadi — Charley ilk bor o‘z dunyoqarashiga qarama-qarshi tajriba bilan to‘qnashadi.

Syujet bu bosqichda ichki konflikt bilan rivojlanadi: Charley jamiyat o‘rgatgan axloqiy tasavvurlar bilan Simon hayotining real ko‘rinishi o‘rtasida ikkilanishni his eta boshlaydi.

Asarning eng muhim, dramatik jihatdan kuchli nuqtasi — bu Charley va Lydia o‘rtasidagi suhbatdir. Lydia — fohisha bo‘lib ishlaydigan, lekin o‘zida insoniy qadri saqlagan, og‘ir hayotiy sinovlardan o‘tgan ayol obrazidir. Uning hayoti, kechmishlari va ruhiy iztiroblari Charley uchun chinakam haqiqat manbaiga aylanadi.

Lydia bilan muloqot Charleyga o‘z e’tiqodlarini tanqidiy ko‘z bilan ko‘rishga majbur qiladi. Bu bosqichda dramatik keskinlik eng yuqori cho‘qqisiga chiqadi:

bosh qahramon ichki o'zgarish zaruratini his qiladi, lekin bu anglash uni ruhiy inqirozga olib keladi.

Lydia va Simon bilan bo'lgan uchrashuvlardan so'ng Charley hayotga endi bir yoqlama emas, ko'p qirrali nazar bilan qaray boshlaydi. U jamiyatning ikkiyuzlamachiligi, qoralangan insonlarning aslida jamiyat qurbonlari ekani, insoniyatdagi adolatni subyektiv tarzda baholash mumkinligi kabi tushunchalarni anglaydi.

Bu bosqichda syujet harakati sekinlashadi, lekin Charley ichki jihatdan jiddiy o'zgarishga uchraydi. Bu o'zgarishlar romanning asosiy dramatik energiyasini tashkil etadi.

Roman yakunida Charley Parijdan ketadi. U Rojdestvo ta'tillarini avvalgidek yengil va bayramona ruhda emas, balki ruhiy sinov, haqiqat bilan yuzlashuv, insoniy fojia bilan to'qnashuv tajribasi sifatida tugatadi.

Syujet yakuni ochiq qoladi — u o'quvchiga Charleyning ruhiy o'sishini kuzatib, kelgusida qanday yashashiga o'zi baho berish imkonini beradi. Bu esa Maugham uslubiga xos — muallif o'quvchining tafakkurini uyg'otuvchi ochiq dramatik yechimdir.

Adabiy asarning kompozitsiyasi — bu voqealar, personajlar, vaqt va makon munosabatlarning badiiy jihatdan tashkil etilgan strukturaviy qurilmasidir. Uilyam Somerset Moemning Notanish odam Parijda romanida kompozitsiya an'anaviy tuzilishga asoslangan bo'lsa-da, ichki ruhiy dinamika, retrospektiv elementlar va monologik tahlil usullari bilan boyitilgan. Bu kompozitsion yechim romanning asosiy g'oyalari — insoniy fojia, axloqiy nisbiylik va jamiyatdagi adolatsizlikni chuqur ifodalash imkonini beradi.

Romanning barcha voqealari qisqa vaqt — Rojdestvo ta'tili davomida sodir bo'ladi. Bu qisqa vaqt oralig'i ichida katta ruhiy o'zgarishlar tasvirlanadi. Vaqt — real, lekin bir vaqtning o'zida falsafiy anglashda ishlatiladi: asosiy voqealar hozirgi zamonda rivojlanadi, biroq qahramonlar hayotidagi muhim burilishlar retrospektiv tarzda (xotiralar orqali) yoritiladi.

Makon esa asosan Parij shahri bilan cheklangan. Parij bu yerda ikki qatlamli ramziy makondir:

- Bir tomondan, bu romantika va bayram ruhi bilan to'lgan shahar;

• Ikkinchi tomondan, bu maskanda jamiyatdan chetlatilgan, inkor etilgan insonlar — Lydia va Simon yashaydi.

Makonning ana shunday ziddiyatli tus olishi kompozitsiyani chuqurlashtiradi va muallifning ijtimoiy tanqid ruhini kuchaytiradi.

Roman voqealarining muhim qismi (Simonning siyosiy faoliyati, Lydia hayotining kechmishi) retrospektiv tarzda, ya'ni o'tgan voqealarga murojaat shaklida yoritiladi.

Bu usul:

- Qahramonlar ruhiy iztiroblarini asoslashga xizmat qiladi;
- Syujetni falsafiy chuqurlik bilan boyitadi;
- O'quvchini voqea-yuzaki oqimdan ruhiy sabablar tahliliga olib kiradi.

Retrospektiv kompozitsiya orqali Maugham o'z asariga fakt va izoh, tashqi harakat va ichki tahlil o'rtasida muvozanat kiritadi.

Asarda diqqatga molik jihatlardan biri — dialog va ichki monologlarning kompozitsion ustunligidir. Voqealar tafsilotlar orqali emas, balki suhbatlar va ichki kechinmalar orqali ochiladi. Bunday ochiq kompozitsion tuzilma Somerset Maughamning o'quvchiga nisbatan hurmatini, unga mustaqil intellektual ishtirok huquqini berganini ko'rsatadi.

Uilyam Somerset Moem odatda syujetni silliq va soddalashtirilgan shaklda quradi. "Notanish odam Parijda"da u dramatik to'qnashuvlarga emas, balki hayotiy haqiqatlar bilan ichki to'qnashuvga urg'u beradi. Uning kompozitsiyasi an'anaviy struktura (kirish – rivojlanish – kulminatsiya – yechim) doirasida qoladi, lekin ruhiy o'zgarishlar markazga chiqadi.

Xulosa

Muallif syujetni tashqi harakat emas, ruhiy jarayonlar asosida quradi. Har bir sahna — bu qahramonning ichki qarashlarida bir bosqichlik o'zgarishdir. Ayniqsa, Lydia bilan suhbatdan so'ng syujetda ichki dramatism kuchayadi, ammo bu silliq va sokin tilda yoritiladi.

"Notanish odam Parijda" romanida Uilyam Somerset Moem syujet va kompozitsiyani tashqi hodisalar orqali emas, balki inson ruhiyatining sekin, ammo chuqur o'zgarishlari asosida quradi. Asarda syujet harakati sodda bo'lib ko'rinsa-da, u o'quvchini qahramon bilan birga ruhiy sayohatga olib chiqadi. Kompozitsiyaning

barqarorligi va ichki monologlarning koʻpligi romanni zamonaviy ruhiy realizm namunasiga aylantiradi. Bu jihatlar Maughamni XX asr psixologik realizmining yirik vakillaridan biri sifatida koʻrsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Sherqulovich, M. K. (2025, April). “YOSH VERTERNING IZTIROBLARI” ASARINING NEMIS ADABIYOTIDAGI O‘RNI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 43-48).
2. Markayev, K., Maxmudov, N., & Xamrayev, D. (2003). Sprichwörter/Maqollar T.
3. Маркаев, К. Ш. (2023). ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ СОВРЕМЕННОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ. IMRAS, 6(8), 240-244.
4. Komilovich, S. S. (2025, April). TOMAS HARDINING “G ‘ALATI OLOMONDAN UZOQDA” ROMANIDAGI OBRAZLAR TIZIMI VA ULARNING BADIY YUKLAMASI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 64-72).
5. Komilovich, S. S. (2025, April). TOMAS HARDINING “G ‘ALATI OLOMONDAN UZOQDA” ROMANINING POETIK XUSUSIYATLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 54-63).
6. Sherqulovich, M. K. (2025, April). YOSH VERTERNING IZTIROBLARI” ROMANINING YEVROPA MADANIYATIGA TA’SIRI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 49-53).
7. Markayev, K. (2005). Totemistik Tasavvurler Bilen Baġlık Etnonimler. Özbek Tili ve Edebiyati, 94-97.
8. Бобокалонов, Р. Р., Курбанов, П. А., Маркаев, К. Ш., & Хайтов, Ч. (2016). ДОСТИЖЕНИЯ УЗБЕКСКИХ УЧЕНЫХ В ОБЛАСТИ ЛИНГВИСТИКИ ТЕКСТА НА ОСНОВЕ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В МИРОВОЙ ЛИНГВИСТИКЕ. International scientific journal, 30.
9. Jabborovich, X. J., & Sherkulovich, M. K. (2020). Lexicographic study of ethnonymy semantics. Test Engineering and Management, 83(5-6), 737-742.

10. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER'S "THE SOUND AND THE FURY". O 'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324.

11. Komilovich, S. S. (2023). TOG 'AY MUROD IJODIDA UILYAM FOLKNER ASARLARI TA'SIRI. *Journal of Integrated Education and Research*, 7(1), 75-77.

12. Komilovich, S. S. (2024). QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA ADABIY TA'SIR MASALALARI. In *Konferensiyalar| Conferences* (Vol. 1, No. 4, pp. 492-495).

13. Baxtiyorovna, M. T., & Abdumannonova, A. D. (2022). Use and application of interactive methods in teaching German.

14. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). ERIX MARIYA REMARK ASARLARIDA YO 'QOTILGAN AVLOD TASVIRI. In *Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (pp. 106-114).

15. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). GYOTE VA SHARQ ADABIYOTI: MADANIYATLARARO MULOQOT TIMSOLI. In *Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (pp. 96-105).

16. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). "YO 'QOTILGAN AVLOD" KONSEPSIYASI VA UNING ADABIYOTSHUNOSLIKDAGI O 'RNI. In *Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (pp. 115-123).

17. Abdumannonovna, A. D. (2022). German as the language of science: problems and perspectives.

18. Abdumannonovna, A. D. (2025, April). "MARJONLAR O 'YINI" ROMANIDA INTELLEKTUAL DUNYO VA REAL HAYOTNING AJRALISHI MUAMMOSI. In *International Conference on Economics, Finance, Banking and Management* (pp. 169-176).

19. Abdumannonovna, A. D. (2025, March). "MARJONLAR O 'YINI" ROMANIDA G'ARB VA SHARQ TAFAKKURINING SINTEZI. In *International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (pp. 80-87).

20. Abdumannonovna, A. D. (2025, March). HERMANN HESSE IJODIDA ROMANTIZM. In *International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (pp. 72-79).

21. Egamberdiyev, H. S., & Khujakulov, A. K. (2024). VIRTUAL MUSEUMS AS PART OF A DIGITAL CULTURAL ENVIRONMENT. Экономика и социум, (3-1 (118)), 121-125.
22. Egamberdiyev, X. S., Abduvaliyev, A. A., & Pardayev, O. C. (2023). RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA O 'ZBEKISTON TURISTIK GEOPORTAL TIZIMINING TASHKILY ARHITEKTURASI. Экономика и социум, (6-1 (109)), 115-120.
23. Зикриллаева, Ф., Дустмуродова, М., Нормаматова, Н., Сайдуллоева, М., & Абдирахимова, М. (2025). Globalizatsiyalashgan zamonaviy tilshunoslik paradigmalari. Инновации в современной лингвистике и преподавании языков, 1(1), 298-300.
24. Zohirov, K., Boyqobilov, S., & Madatov, Q. (2024). Sport biomexanikasida ishlatiluvchi portativ o 'lchov qurilmalari va ularning tahlili. DIGITAL TRANSFORMATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE, 2(1), 131-142.
25. Madatov, Q. (2024). C# VA. NET CORE PLATFORMASI C# DASTURLASH TILINING OPERATORLARI QO 'LLASH VA ULARNING TURLARI HAMDA ASOSIY VAZIFALARI. Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования, 3(1), 59-67.
26. Маматова, Г. Д., & Кучкаров, Т. С. (2024). Актуальность концепции «Цифровой университет»: литературный обзор отечественных и зарубежных исследований. Информатика. Экономика. Управление/Informatics. Economics. Management, 3(1), 0101-0158.
27. Boymurotovna, X. N. (2025, March). RUS TILINI O 'RGANISHDA SUN'IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In International Conference on Educational Discoveries and Humanities (pp. 55-62).
28. Normurodovna, A. M. (2025, February). INGLIZ TILI GRAMMATIKASINING INGLIZ TILI KURSIDAGI AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 302-309).
29. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISI BO'LISHDA BOSHLANG'ICH INGLIZ TILI DARSLARINING AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 350-357).

E CONF SERIES

International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices

Hosted online from Rome, Italy

Website: econferences.com

27th May, 2025

---

30. Rustamovna, R. I. (2024). SUBJECT: PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPING COMPETENCE OF STUDENTS'ADAPTABILITY TO HIGHER EDUCATION. IMRAS, 7(6), 155-157.